

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 30. januarja 1867. ~

Gospodarske stvari.

O razdelitvi menjavek.

Gover dr. Tomana v deželnem zboru.

Dr. Lovro Toman je v 14. seji poslednjega deželnega zbora dokazal potrebo, da se naredi postava, po kateri bi se med svoje lastnike razdelila taka zemljišča, ki so znana pod imenom menjavek (Wechselgründe). Ta za kmetijstvo tacih krajev, kjer so taka menjavna zemljišča, važni predlog je podpiral tako-le:

Zemlja, na kateri bivamo, je naša mati, ki nas ima preskrbeti s potrebnimi pomočki in sredstvi za naše potrebe. Mi moramo skrbeti marljivo in modro, da ona porodi dostojno tacih pomočkov. Kakor v pašnikih, tako leži mnogo pridelkov zamorjenih v menjavnih zemljiščih.

Kaj pa so menjavke?

Menjavno zemljišče je tako, ki ima dva ali več gospodarjev, ki se v vžitku vrsté. Taka zemljišča so travniki, njive itd. Razmere take vrstitve so mnogovrstne, na priliko: 1. Včasih so konči, to je, vsa menjavna zemlja je na dva konca razdeljena in vsak tak konec se leto za leto menjevave vživa. Kdor je letos vžival konec a, vživa drugo leto konec b, in nasprotno. V teh primerljajih je menjavna zemlja ena parcela (en part). 1. Včasih ste pa dve parceli (dva parta) in se parceli vsako leto menjevave vživata. Tako ima vsaka parcela vsako leto drugzega gospodarja. 3. Včasih je pa menjavna zemlja samo ena parcela, pa se tako vživa, da jo ima eno leto en gospodar vso, drugi pa drugo leto vso.

Te razmere vživanja in še druge se nahajajo pri menjavnih zemljah.

Iz takega vrstilnega vživanja pa imajo solastniki ali sosesestniki in tudi vlada mnogo škode.

Kar zadeva solastnike, se jim kaže sledeča škoda:

1. Ako so menjavna zemlja travniki, se ti prečisto pokosé, tako se sčasoma popolnoma pokončajo in še polovico dohodkov ne dajo, ki bi jih dali, ako bi bili razdeljeni v kose in taki kosi polna in posamna last enega vživalca. Na tacih travnikih se zapazijo cele lehe, ki so brez trave. Vsak kmetovalec lahko loči menjavne travnike od drugih.

2. Take travnike je navada v jeseni prav čisto in golo popasti „potvezati“, kakor Gorenci pravijo. To je, konji in goveja živina se pribija na verige ali vrvi otvezana na take travnike in se prestavlja tako dolgo, da vseh ne ogloje. Kar konjem in govedi ostane, posname še ovca. Gospodar, ki ima ravno letos vžitek, posname vse do čistega, do živega, in njegov naslednik mora žalosten gledati, — in spredniku prihodnjo leto zopet kar more vrne. Tako gré to dalje in zemlja

mora na zadnje popolnoma opešati in tako oslabeti, da ne dá skoraj nič trave.

3. Menjavna zemlja se slabo obdeluje; njive se malo, travniki nič ne gnojijo, ker vživalec vživalcu dobička ne privošči. Na menjavnih travnikih se ne trebijo vodni grabni, se ne odpeljujejo prevelike vode, grmovje se ne trebi, kamnje ne pobira, brez skrbi se sém ter tje vozi, z eno besedo, taki travniki se nemarljivo zapuščajo.

4. Kdor ima veliko menjavnih parcel, ta ima tudi celo zbirko davkovskih bukvic, ktere se ravno tako vsako leto menjujejo, kakor vživanje.

Zgodi se pa lahko, da človek pozabi na take bukvice, ali da jih od sprednika ne dobi, — na enkrat pa pride rubež za davke, gospodar ne vé, kaj je dolžen, zdaj teče k davkarju, zgublja čas, plača rubežen, vrh tega se jezí in škoda je gotova.

5. Zastran davkov pa se zná škoda tudi iz tega kakemu solastniku zgoditi, ker se davki in nakladi menjajo in ravno enega morebiti večí nakladi zadenejo. Že leta 1861. je gospod Koren v občnem shodu gospodarske družbe govoril, kako da so škodljiva menjavna zemljišča, kaka škoda da se dela solastnikom po teh neprimernih davkih.

6. Pa tudi sovraštvo in pravde izhajajo iz menjavnega vživanja.

Te in še druge škode izhajajo očividno iz menjavnega vžitka zemljišč za solastnike.

Pa tudi vlada ima škodo pri pobiranju davkov, ker pri njem veliko časa zgubi.

Iz tega površnega preišljevanja se že vidi velika škoda, ki solastnikom in vladi iz menjavnih zemljišč izvira. Takih zemljišč pa imamo v naši deželi še prav veliko. Se vé, da bi solastniki si lahko sami škodo odvrnili, ako bi si taka zemljišča razdelili; al žalibog v naši domovini je še preveč gospodarjev, ki pravijo: „Kakor je bilo, tako naj bo zdaj in v prihodnje!“ in marsikter solastnik neče se v razdelitev vdati zavoljo tega, ker ravno njegov solastnik tega želi. Saj je dosti vzroka za sovraštvo ali vsaj neprijateljstvo v tem, da sta do zdaj eno zemljo zaporedoma vživata in si nagajala.

Neogiblivo je tedaj treba, da se skrbi na poti postave, da se razdelijo taka menjavna zemljišča, zato sem storil ta predlog.

Oglas

zastran izložbe (razstave) kmetijsko - obrtniške v Ljubljani.

Gledé na to, da je letošnje leto velika razstava v Parizu, ktera traja od meseca maja do oktobra in

bode potegnila vso pozornost tudi naših sosednih dežel na-se, je sklenil zato odločeni odbor, da ne bode letos razstave v Ljubljani, pa se preloži na eno prihodnjih let.

Od glavnega odbora c. k. gospodarske družbe v Ljubljani.

Tržna naznanila.

Iz Dunaja 12. dne t. m. Goveje meso cent mesarske cene 23 gold. Predivo marsko neomikano 29 do 37 gold. 50 kr., poljsko 21 do 25 gold. Hmelj sateški (česki) 225 do 240 gld. Ježice 11 gld. 50 kr. Deteljno seme očiščeno (rdeče) 37 do 39 gld., (belo) 54 do 65 gold. Češplje turške 23 gold., štajarske 20 do 21 gold. Vinski kamen avstrijski beli 35 do 39 gold., rdeči ogerski 27 do 29 gold. 75 kr. Potaselj ilirski 18 do 19 gld. 50 kr. Volovskih rogov nemških sto po 7 do 8 gold. 50 kr., ogerskih 23 do 25 gold. Volovske kože ogerske, mokre z rogovi po 24 do 26 gold., suhe 50 do 53 gold., telečje kože dunajske, suhe brez glav po 131 do 136 gold. cent. Konjske kože suhe po 4 do 5 gold. 50 kr. Žima prav dolga po 80 do 85 gold., na pol dolga po 60 do 70 gold. Prekajena slanina (špeh) po 37 do 37 gold. 50 kr. Loj po 33 gold. Strd (med) ogerska po 18 do 19 gold. Vosek (rumen) po 122 do 125 gld. Slivovec (z 20 do 22 gradov) cent po 27 do 30 gld.

V Gradcu 12. dne t. m. Volovsko meso cent mesarske teže 23 gold. 40 kr. Telečje meso po 21 krajc. funt, svinsko po 23 krajc., slanina (špeh) friška 38 kr., prekajena 40 kr. Surovo maslo (puter) 55 kr., maslo 50 kr., salo 40 kr. Mleko (sladko) 12 kr., smetana (sladka) 20 kr. bokal. Strd 19 gld. cent. Vosek 120 gold. Deteljno seme 39 gold. Fižol 6 gold. Krompir 2 gold. 30 kr. Moka fina 7 gold. 50 kr., ordinar 2 gold. 50 kr. vagán. Senó 1 gold. 27 kr. Slama 78 kr. cent. Drva trda 8 gold. 65 kr., mehka 7 gold. (po 24 palcev ali colov dolga).

Ukaz ministerski,

veljaven za vse dežele našega cesarstva razun Ogerskega, Hrvatskega in Erdeljskega,

zastran žebčarske tarife.

Na Primorskem, v Dalmaciji in Vojaški granici se tudi letošnje leto cesarski žebci spuščajo brez plačila, — na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem, v Galiciji, v Bukovini in v vseh družih deželah cesarstva pa je trojna tarifa odločena, in sicer se plača za nekatere žebce po 1 gold., za nekatere po 2 gold., za nekatere (in teh je najmanj) pa po 3 gold. — Za posebno izvrstne in potrjene plemenite žebce popolnoma čiste ali napol čiste krvi je tarifa na 4 gold. odločena.

Obrtnijske stvari.

O koristnih vodovodih ali vodotokih.

Ker se je preteklo poletje za tukajšnji farovž na 1020 čevljev daljave iz globoke grape čez skalnati hribec napeljala studenčna voda po lončenem vodovodu (Wasserleitung), zato so se k temu rabile lončene (ilnate) cevi, prejete iz lončarske zaloge Andreja Net-a, posestnika in obrtnika na Kokrici pri Kranji. Ker imenovani obrtnik želi, da bi se v „Novicah“ v občo korist razglasilo, koliko prednost močne, iz dobro vdela-nega ila žgane cevi, kakoršne se pri njem dobivajo, pred lesenimi imajo, njegovi želji tem rajše zadostujem,

ker se reč po naslednjih opazkah že sama hvali in priporoča:

1. Pri sedanjem pomanjkanji in dragini lesa in gledé kasnega vrtanja in vkladanja lesenih hlodov stane lončeni vodotok sploh cenejše ko leseni. Predno ti 3 tesarji prevrtajo (včasih pa še v škodo zavrtajo), vmerijo, položijo in z železnimi pušami sklenejo dva po 18 čevljev dolga borovčeva ali mecesnova hloda, ti že dva vajena delavca — izmed katerih eden zmiraj proti v mali posodici cement s prav drobnim peskom meša in napravlja, drugi pa urno cevi skleja in sklepa — položita nad 20 sežnjev lončenih po 2 čevlja dolzih cevi.

2. Trpijo lončene cevi zgorajomenjenih lastnosti brez kraja in konca v zemlji, borovec pa že v 7 do 10 letih v močvirnem svetu segnjije; to pa ti vzrokuje vedno popraviljanje. Večkrat so že našli pri kopanji v zemlji še prav dobro ohranjene lončene cevi, ostanke starodavnih vodotokov, ki so posušene še žvenk imele, kot nove.

3. Izvira voda iz lončenega vodotoka ne le nepokažena po slasti, temveč — ako se cevi saj 2 čevlja globoko vkladajo — poleti zelo ohlajena in zboljšana, ako je bila pri vtoku od vročine preparjena. Od lesa nasproti pa se voda — saj v začetku od novega — neprijetnega duha navzame in postane neokusno mehka.

Komur je toraj treba, naj — ako mu stroški za zmiraj najboljši kamniti vodotok preobilni hodijo — pustí nedolžno preganjani les v miru in pošlje k Net-u na Kokrico po lončenih cevi, kjer se jih neki še za več tisoč gold. vrednosti zgotovljenih nahaja. Pri nas pa imamo brihtnega moža s posebnim orodjem za hitro in stanovitno to delovanje oskrbljenega, kterege vam radi na vse kraje pošljemo, da v „naših“ revnih časih kaj malega zasluži.

Iz Kamne gorice.

L. B., župnik.

Ozir po svetu.

Turki.

Spisal M.

(Dalje.)

Na njihovo mesto pride drug rod, ki je med tem, ko je imenovani hiral, vedno močnejši prihajal. Ta si podvrže v 8. stoletji Ujgure, in od tega časa se tudi njega to ime prime. Ujguri so znameniti za to, ker pri njih se je pokazalo med vsemi turškimi rodovi najprvo neko bolj živo gibanje v duševnem življenji. Imelo je to gibanje velik upliv do drugih rodov. Jezik njihov, iz kterege se izpeljuje novoturški, in pisava sta dosegla že zgodaj veliko popolnost. Al tudi ta rod ni dolgo gospodoval; vedni boji in prepiri so ga oslabili in leta 848. nehal je na vzhodu.

Vidimo tedaj iz tega, da že v začetku so imeli Kitajci velik upliv do Turkov, kar se tiče jezika in tudi njihovih šeg in navad. Tudi v poznejem času se ta upliv ni dal zatajiti. Zarad tega, in da se poznejše dogodbe lože razumejo, bilo je treba pogledati na to vzhodno turško vejo. Vrnimo se zdaj k zahodni.

Že v drugi polovici 8. stoletja razširi rod, ki si je bil Ujgure podvrgel, svojo državo proti zahodu, in ko so bili vzhodni Tiukiu pokončani, do bregov Jaksarta, aralskega jezera in kaspiskega morja. Ta narod na zahodu so Oguzi in Selčuki, kakor ga imenujejo evropejski pisatelji.

Oguzi, katerih prvi oče Oguzkan je živel za Abrahamo, kakor pravijo, so stanovali med rekama Oksom in Jaksartom in so se vedno bojevali z Arabci in Perzijani, ktere so bili 999. leta prav do dobrega otepli. Leta 1018. so si prisvojili vso deželo unstran